

всі звуки, а тільки в обмеженому діапазоні, наприклад, тільки звуки низькі, або тільки високі. У цих дітей обмежений не слух, а співацькі можливості [5, с.26].

Гальмувати процес формування вокально-хорових умінь у підлітків можуть його специфічні задатки (відсутність слухової уваги, загальмованість, надлишкова збудливість, особливості пам'яті, загальний емоційний фон особистості, надмірна сором'язливість, відсутність вольових якостей) [5, с.25].

Висновки. Таким чином, урахування індивідуальних музичних здібностей учнів вчителем при формуванні вокально-хорових умінь має неабияке значення. Згадані вище складові не вичерпують комплексу музичних здібностей, однак утворюють його ядро. Учитель повинен бути добре обізнаним з питань психології, фізіології, фонетики, акустики, музичної педагогіки, щоб на основі музичної діагностики визначити рівень співочої культури підлітків та використати найбільш ефективні засоби педагогічного впливу на навчальний процес й збереження здоров'я школяра.

Список використаних джерел

1. Доронюк В.Д. Шкільне хорознавство: навчальний посібник для викладачів і студентів музичних факультетів вищих навчальних закладів / В.Д.Доронюк, Ж.Й.Зваринчук. – Івано-Франківськ: ПрикарпатНУ ім. В.Стефаніка, 2008. – 336с.
2. Навчально-методичний посібник з основ хорознавства / [укладач: Ж.М.Володченко]. – Ніжин: Видавництво НДПУ ім. М.Гоголя, 1999. – 118с.
3. Олексюк О.М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва: навч. посібник / О.М.Олексюк, М.М.Ткач. – К.: Знання України, 2004. – 264с.
4. Оська С. Внутренний музыкальный слух (В помощь педагогу-музыканту) / Светлана Оська. – М.: «Музыка», 1977. – 72с.
5. Юрко О.О. Вокальне виховання дітей та юнацтва в закладах загальної додаткової освіти: Методичний посібник для вчителів музики загальноосвітніх шкіл, керівників вокальних гуртків, студентів диригентсько – хорових факультетів музичних та педагогічних вузів / Ольга Олегівна Юрко. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2005. – 138с.

*О.Г.Косенчук,
аспірантка Інституту проблем
виховання АПН України*

УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЗАМОВЛЕННЯ

У статті проаналізовані погляди науковців щодо поняття «учнівського самоврядування», визначена роль та місце діяльності органів учнівського самоврядування у процесі соціалізації особистості лідера-старшокласника.

Ключові слова: соціалізація, лідер, самоврядування, учнівське самоврядування.

В статті проаналізовані різні погляди учених стосовно поняття «учнівського самоуправління», визначено роль і місце функціонування органів учнівського самоуправління в процесі соціалізації лідера-старшокласника.

Ключові слова: соціалізація, лідер, самоуправління, учнівське самоуправління.

The article discusses the views of scholars on the concept of "students' self-government, the role and place of business of the pupils' self in the process of socialization of the individual leader-paired.

Keywords: leader, self-socialization, students' self-government bodies.

Проблема формування лідерських якостей у старшокласників – це необхідна передумова їх ефективного соціалізації та стабільного особистісного розвитку, тому її вирішення залишається актуальним завданням для будь-якого суспільства.

Особливо гостру потребу у вихованні лідерів нової генерації відчуває сучасне суспільство, у зв'язку з чим виникає нагальна потреба у розробленні цісно нових підходів до вивчення проблеми лідерства.

Згідно із Законом України «Про загальну середню освіту» діяльність навчального закладу має ґрунтуватися на принципах: доступності, єдності, вступності, безперервності, науковості, гуманізму, демократизму, пріоритетності загальнолюдських духовних цінностей, поєднання державного управління і громадського самоврядування в освіті. Відповідно до статті 8 вказаного нормативного документа «учні, студенти, працівники освіти можуть створювати у навчальних закладах первинні осередки об'єднань громадян, членами яких вони є».

Зауважимо, що у процесі наукової розробки щодо питання функціонування органів учнівського самоврядування утворилась певна система наукових поглядів, що має свій певний розвиток і використовується в педагогічній літературі впродовж тривалого часу. Проте до сьогодні єдиного прийнятого наукового визначення даного поняття не існує. За таких умов постала нагальна потреба проаналізувати та дослідити дане питання.

Різні змістові відтінки дослідники вкладають у поняття «учнівське самоврядування». Одна група науковців, серед яких Д.Андрєєв, Т.Смирнов у поняття «учнівське самоврядування» закладають діяльність, яку самостійно виконують учні через цілепокладання, планування, моніторинг, оцінку та самоконтроль. Друга група вчених (Л.Новіков, Р.Шакуров), зауважує, що, про поняття «учнівське самоврядування» можна говорити за умови виконання ним управлінських функцій; що завданням школи повинна відповідати діяльність органів учнівського самоврядування зазначають В.Коротов, Л.Гордін, Н.Протасов. Третя група дослідників (В.Большаков, Т.Доценко, М.Красовський, Г.Лактіонова, М.Потапшнік, М.Приходько, К.Слесик, О.Хмизова, В.Ягоднікова) трактує самоуправління як спосіб підготовки учнів до організації життя учнівського колективу в умовах демократії, що

реалізується у залученні учнів до самоактивності, саморегуляції та сприяє розвитку активної життєвої позиції.

Вирішення проблем функціонування органів учнівського самоврядування, виявлення та підготовки лідерів-старшокласників допоможуть сконцентрувати увагу, з одного боку, на формуванні моделі діяльності лідера-старшокласника, що сприятиме підвищенню його соціальної зрілості та розвитку лідерських якостей, а з іншого – дасть змогу ефективно розвивати та організовувати життя всього колективу, налагодивши міжсекторну взаємодію поміж всіма учасниками навчально-виховного процесу.

Метою даної статті є аналіз поглядів науковців щодо поняття «учнівського самоврядування» та визначення ролі та місця діяльності органів учнівського самоврядування у процесі соціалізації особистості лідера-старшокласника.

Провідну роль у формуванні лідерських якостей особистості займає процес входження індивіда у суспільне життя. Як зазначає О.В.Безпалько, саме «у процесі соціалізації формуються соціальні якості, цінності, знання, навички людини, а також, особливого значення, на думку дослідниці, набуває перетворення природжених рис та засвоєння людиною елементів культури, соціальних норм та цінностей, які існують у суспільстві» [1, с. 17].

Слід зазначити, що у своєму дослідженні при вивченні соціально-педагогічних умов соціалізації лідера-старшокласника ми розглядаємо процес соціалізації особистості, спираючись на соціально-педагогічний напрям соціалізаційної проблематики. Прихильниками даного напрямку є В.Бочарова, Ю.Васильковська, І.Зверева, Н.Зверико, О.Мудрик, які соціалізацію особистості розглядають як «складний і багатофакторний процес набуття індивідом людських властивостей і якостей, направленість яких визначає конкретна соціальна ситуація» [1, с. 17].

Одним із інститутів вищезазначеної соціалізації, в ході якої відбувається формування лідерських якостей старшокласників, є органи учнівського самоврядування.

Якщо за радянських часів учнівське самоврядування було обов'язковим атрибутом школи, то на сучасному етапі суспільного розвитку ситуація змінилася. Як наслідок, спостерігається негативна тенденція до різкого зменшення та формалізації органів учнівського самоврядування у загальноосвітніх навчальних закладах.

Ефективною формою підготовки лідерів є система їхнього виховання на засадах учнівського самоврядування, адже саме діяльність органів учнівського самоврядування сприяє організації, згуртованості колективу, вихованню у старшокласників ініціативності, самостійності, креативного ставлення до суспільно корисної діяльності та формування у них навичок самоорганізації та самоконтролю.

Як «початковий тип об'єднання дітей» пропонує розглядати учнівське самоврядування Т.М.Доценко, наголошуючи на тому, що всі учні мають брати

участь в управлінні справами свого колективу, бо від того залежить фундамент формування будь-якого колективу дітей» [3, с. 18].

Універсальність самоврядування полягає в тому, що воно наскрізне в процесі соціалізації всіх учасників самоврядування, а тому, прослідковується як на первинному рівні – в межах шкільного самоврядування, так і на рівні міста в цілому. У даній статті ми говоримо про самоврядування старшокласників на рівні міста.

Не викликає сумніву, що теперішні лідери учнівського самоврядування – майбутні керівники підприємств, лідери партійних організацій, прем'єр-міністри, президенти, одним словом – лідери майбутнього. У зв'язку з цим, особливої гостроти набуває соціальне замовлення – розробка ефективної моделі організації діяльності органів учнівського самоврядування на рівні міста через навчання, виховання та всебічний розвиток старшокласників, які мають лідерські якості.

Ми свідомі того, що діяльність органів учнівського самоврядування повинна набувати більш широкого державного значення, а не тільки концентруватися в межах внутрішньошкільної діяльності.

Позиція нашого дослідження цілком співпадає з поглядами Т.М.Доценко, яка пропонує «перенести центр ваги традиційних, безпосередньо шкільних проблем на питання підготовки дітей до дорослого життя, їх соціалізацію, до поступової участі в управлінні громадськими та державними справами, виробництвом, від роботи в дитячих та молодіжних організаціях до державних структур та органів самоврядування» [3, с. 16].

В.Ю.Большаков, зазначає, що провідним педагогічним завданням є не тільки пристосування вихованців до дійсності, а й створення моделі прояву лідерських якостей в ідеальній ситуації, коли соціальна структура, що висуває людину на позицію лідера, вимагає від нього максимуму: особливої мотивації та високого інтелектуально-творчого потенціалу в якості необхідних умов. Даний підхід, на нашу думку, безперечно дасть змогу якісно підготувати компетентних лідерів для високоорганізованих соціальних структур.

Спираючись на визначення дослідників, ми простежили певні тенденції та закономірності, за якими спробували виокремити спільні риси у трактуванні поняття «учнівське самоврядування». Так, представники першого підходу учнівське самоврядування розглядають як засіб соціалізації її представників, підготовку до активного громадського життя, розвиток творчих здібностей, лідерських якостей, інтелектуальних та пізнавальних можливостей, а також як ефективний засіб виховання та соціального становлення особистості, котра долучається до активної участі у житті суспільства.

Згідно даного підходу, стає цілком зрозуміло, що під час такої діяльності, з одного боку, формуються та розвиваються особистісні якості кожного члена учнівського самоврядування, такі як – самостійність, ініціативність, вміння взаємодіяти у колективі, будувати команду однодумців; а з іншого – організація розвивається в цілому.

У спробі визначити та пояснити значення поняття «учнівське самоврядування» ми спираємося на вищезазначений підхід, а тому у своїй роботі ми спрямуємо вектор соціалізації на особистість кожного члена учнівського самоврядування, не виділяючи при цьому його статус у колективі.

Ми переконані, що учнівське самоврядування покликане відігравати активну роль у підготовці сьогоденних старшокласників до реального самоврядування, формування у них готовності виконувати свій громадський обов'язок. Тільки так можна виховати активного та свідомого члена суспільства, який буде ефективно виконувати поставлені перед ним завдання. Відпрацьована у шкільному віці модель управління колективом, алгоритм прийняття рішень, застосування різноманітних стратегій поведінки під час вирішення проблемних ситуацій будуть спроектовані особистістю у дорослому житті та у професійній діяльності.

Вищевказане дозволяє підтвердити бачення учнівського самоврядування К.М.Слесик, яка розглядає його як «конструктивний, системний підхід, що дозволяє створити особливі механізми соціалізації учнів». І саме це, на її думку, дозволить старшокласникам «опанувати мистецтвом бути лідером у сучасному суспільстві» [7, с. 5].

Враховуючи, той факт, що учнівське самоврядування – це явище динамічне, яке постійно розвивається та оновлюється, від того, як воно буде розвиватися, якими механізмами діятиме – залежить колективна згуртованість, взаєморозуміння, рівень розвитку групи, результативність та дієвість функціонування колективу в цілому.

С.Куча зазначає, що учнівське самоврядування – це не тільки самостійна організація, для діяльності якої потрібен творчий підхід її учасників, а й обов'язкове забезпечення всіх ланок учнівського самоврядування діяльністю учнів, бо за її відсутності, воно стає «...придатком формальної системи виховання, яка завдає шкоди розвитку кожної окремої особистості і колективу загалом [5, с. 20].

Вирішальним критерієм цінності учнівського самоврядування є формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, звільнення їх від комплексів формалізму та заорганізованості. Так, результати розвідки І.В.Баранова вказують на те, що участь учнів у самоврядуванні – це не всездозволеність, а реалізація функцій управління в межах їх компетентності. При цьому у дітей є не тільки «право», а й «обов'язки», один з яких – відповідальність за діяльність колективу.

На соціальній орієнтації самоврядування наголошує у своїх дослідженнях Т.М.Доценко, яка зазначає, що «самоуправління є по своїй суті самоорганізацією громади, а учнівське самоврядування – це кадровий резерв місцевого самоврядування» [3, с. 20].

На нашу думку, отриманий старшокласниками досвід у роботі органів учнівського самоврядування стане запорукою їх успішної управлінської діяльності.

Важливий акцент у функціонуванні органів учнівського самоврядування поставила О.В.Безпалько. Дослідниця чітко простежує в органах учнівського самоврядування домінуючі ознаки соціальної організації:

– по-перше, наявність спеціально створеного керуючого органу, символіку, цінності, традиції;

– по-друге, життєдіяльність організації учнівського самоврядування розвивається за циклограмою, аналогічно розвитку соціальної системи, проходить шість стадій у своєму розвитку: задум, створення, розвиток, здійснення, замирання, згасання) [2, с.211].

Показовими стали результати дослідження виховного потенціалу дитячих громадських об'єднань, проведених Ж.В.Петрочко. Дослідниця вказує, на той факт, що в ході експерименту діти таким чином проранжували власні обов'язки: на першому місці – обов'язок мати і виконувати доручення, на другому – дотримуватися законів та традицій організації, на третьому місці – бути відповідальним за те, що відбувається в організації; на четвертому – брати участь у заходах; на п'ятому – допомагати людям, які цього потребують» [3, с. 166].

Активне включення старшокласника у діяльність органів учнівського самоврядування дозволить йому повною мірою реалізувати свої інтереси та задовольнити ряд соціальних потреб.

На думку А.Й.Капської «подібне об'єднання старшокласників виконуватиме компенсаторну роль, сприятиме підвищенню рівня самооцінки, підтримуватиме комфортний соціальний статус, служитиме соціально-педагогічною умовою захисту підлітків, заповнювати життя подіями» [4, с.7]. Досліджуючи об'єднання учнів, науковець ставить важливий акцент на забезпеченні більшості гарантій щодо реалізації прав та проявів власної позиції особистості саме у органах учнівського самоврядування.

Спираючись на вищевказані факти, можна констатувати, що діяльність органів учнівського самоврядування набуває яскраво соціального забарвлення, де чітко окреслена структура, права та покладені на учнів обов'язки.

Як соціально-педагогічну систему розглядають об'єднання учнів науковці В.Головонько й М.Перепелиця, наголошуючи на необхідності об'єктивно підходити до визначення цілей даної системи, її принципів. Натомість, А.Й.Капська, розглядає об'єднання старшокласників як гуманістичну виховну систему, яка орієнтована на певну цільову групу, відповідно до якої добираються засоби, форми організації виховної діяльності, і що безумовно важливо, це сприяє їх саморозвитку. Ефективність реалізації даної виховної системи дослідниця визначає у особистості, яка, на її думку, виступає «своєрідним критерієм якості виховної системи, мірилом її зрілості» [4, с. 7].

Діяльність органів учнівського самоврядування – це своєрідне ядро, соціальна значимість якого орієнтована на реальну допомогу оточуючим, турботу, піклування про них.

На думку О.В.Безпалько «...зادля ефективної життєдіяльності організації, лідерам необхідно звертати увагу на організаційне прогнозування» [2, с. 211].

Варто відзначити, що А.Й.Капська при дослідженні об'єднання старшокласників підкреслює той факт, що моральному розвитку особистості сприяють об'єднання старшокласників, де його члени турбуються про результативність спільної справи, що дає можливість кожному учаснику розкрити свої здібності, реалізувати свій внутрішній потенціал, соціальну активність, розкрити внутрішні сили та підсилити соціальну значимість спільної діяльності. Саме така спільна діяльність вчить підлітків виконувати у суспільстві соціальні функції.

Ми поділяємо думку дослідників, серед яких Є.М.Бачинська, О.В.Безпалько, Д.В.Красовський, Г.М.Лактіонова, Ж.В.Петрочко, М.Ю.Рогаткін, які у своїх працях вказують, що «стержем функціонування учнівського самоврядування є гарантії соціальної захищеності дітей як громадян, суб'єктів соціальної творчості, носіїв загальнолюдських цінностей» [6, с. 166].

Не підлягає сумніву, що на сьогодні, робота органів учнівського самоврядування – школа формування громадської позиції особистості, яка проходить свій розвиток на різних рівнях.

Варто відзначити, що ми розглядаємо самоврядування як суб'єкт-суб'єкту, чітко сплановану та скоординовану в межах певної території діяльність старшокласників, яка дозволяє створити особливі механізми їх соціалізації та забезпечує право, і дає можливість, реалізувати функцію управління колективними справами в рамках загальноприйнятого учнівського громадою Статуту.

Таким чином, від того, як буде розвиватися діяльність органів учнівського самоврядування, які цінності будуть закладені в основу даної діяльності, які принципи сповідуватимуть учасники, які соціальні орієнтири визначатимуть для себе пріоритетними, яка модель формування лідерських якостей буде реалізовуватися на локальному рівні, яку роль відіграватимуть дорослі в даному процесі, яким чином мотивуватимуться послідовники, залежить, які якості будуть притаманні лідерам-старшокласникам та як вони їх зможуть застосувати на практиці.

Перспективи дослідження. Дана стаття не вичерпує у повному обсязі питання функціонування учнівського самоврядування старшокласників як соціального замовлення, оскільки дана проблематика є динамічною і потребує ґрунтовних подальших досліджень, в аспекті вивчення впливу агентів соціалізації на процес формування лідерських якостей старшокласників; проведення аналізу соціальної значимості щодо формування громадської позиції старшокласників; узагальнення досвіду створення моделей прояву лідерських якостей старшокласників на локальному рівні.

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: навч. посіб.[для студ. вищ. навч. закл.] / Ольга Володимирівна Безпалько/ – К.: Центр учбової літератури, 2009.– 208с.
2. Безпалько О.В. Дитячі громадські організації в системі соціального виховання. /Ольга Володимирівна Безпалько/ зб. наук. пр. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – Кам'янець-Подільський: Видавець Зволейко Д.Г., 2009.– Вип. 13.– Книга 2. – 564с.
3. Доценко Т.М. Організаційно-правова база діяльності органів самоврядування дітей та учнівської молоді: методичний посіб. /Тетяна Миколаївна Доценко/ – Біла Церква, 2009.–256с.
4. Соціалізація особистості: збірник наукових праць /За заг. ред. проф. А.Й.Капської. Том XXXII. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. –233с.
5. Куча С. Школа для майбутніх лідерів/Світлана Куча// Шкільний світ, 2006.– №8. – С.20-22.
6. Петрочко Ж.В. Стан правової культури членів дитячих громадських об'єднань /Жанна Василівна Петрочко/ зб. наук. пр. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – Кам'янець-Подільський: Видавець Зволейко Д.Г., 2009.– Вип. 13.– Книга 2. – 564с.
7. Слесик К.М. Виховання лідерів /Катерина Митрофанівна Слесик/ – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 128с. – (Серія «Управління школою». Вип. 5 (77).

*О.В.Штельмах
аспірант,
Криворізький ДПУ*

СУТНІСТЬ ТА ВИДИ МОНІТОРИНГУ

У статті розкривається зміст, функції поняття «моніторинг» та його види. Проаналізовано різноманітні підходи до визначення сутності цього поняття.

Ключові слова: функції, моніторинг, види моніторингу.

В статье раскрыто содержание, функции понятия «мониторинг» и его виды. Проанализированы различные подходы к определению сущности этого понятия.

Ключевые слова: функции, мониторинг, виды мониторинга.

In the article the maintenance, functions of a concept "monitoring" and his kinds is exposed. Various approaches to the definition of essence of this concept are analysed.

Key words: functions, monitoring, the kinds of monitoring. Monitoring.

Сучасна концепція загальноосвітньої школи України вимагає, щоб школа не обмежувала свої функції лише забезпеченням засвоєння суб'єктом певної суми знань, умінь, навичок, а вирішувала головне завдання – створення для кожного учня сприятливих умов усебічного розвитку його здібностей, таланту, цілеспрямованого виявлення своєї індивідуальності, творчої самореалізації, що